Maa- ja metsätalousministeriö
7.10.2021

Liite HE 30/2021 vp
Tapio Hakaste Maa- ja metsätalousministeriö

Tietoja kalastusoikeuden omistuksesta Tenojoen rajajokialueella

Yleistä

Tämä selvitys koskee yksityistä kalastusoikeuden omistusta Tenojoen vesistön rajajokiosuudella Suomessa. Tämän lisäksi rajajokialueella on valtion omistamaa vesialuetta. Omistus tapahtuu joko usean omistajan yhteisen omistuksen (osakaskunnat) tai yksityisesti omistettujen vesialueiden kautta. Tarkastelu perustuu Maanmittauslaitoksen pitämistä rekistereistä kalastuslupien myyntiä varten keväällä 2020 saatuun tietoon, jota on ollut mahdollista ryhmitellä omistajien asuinpaikkatiedon perusteella. Omistajien ryhmittely heidän etnisen taustansa perusteella ei ole mahdollista. Vuonna 2021 6,5 %:iin omistustiedoista (3259 riviä) oli tullut muutoksia.

Tenon vesistön rajajokiosuus sijaitsee Inarin ja Utsjoen kuntien alueella. Utsjoella pääosa kalastusoikeudesta kuuluu neljälle suurelle osakaskunnalle (Outakoski, Utsjoen kirkonkylä, Vetsikko ja Nuorgam). Tämän lisäksi alueella on n. 10 pienempää yhteisesti omistettua aluetta ja yli 50 yhden kiinteistön omistamaa yksityistä vesialuetta. Inarinjoen alueella on kuusi yhteisesti omistettua vesialuetta ja 12 yksityistä vesialuetta. Sekä yksityisillä tiloilla että osakaskuntien omistajatiloilla voi olla useita omistajia.

Tarkastelu ei sisällä tiloille kuuluvia erityisperusteisia kalastusoikeuksia, joiden vahvistaminen maanmittaustoimituksissa on Utsjoen alueella vielä pääosin kesken yksityisessä omistuksessa olevien vesien osalta.

Vesialueen omistuksen määrää kuvataan osuusluvulla tai sitä vastaavalla kiinteistön ominaisuuksista johdetulla manttaaliluvulla, joista jatkossa käytetään termiä osuusluku.

Omistajakohtaisesti tarkasteltuna rajajokiosuuden osuusluvusta 44 % on Tenojokilaaksojen ulkopuolella asuvien omistajien omistuksessa. Ulkopaikkakuntalainen omistus on runsaampaa Utsjoella (47 %) kuin Inarissa. Kaikkein eniten ulkopaikkakuntalaisia omistajia on Utsjoen Kirkonkylän osakaskunnassa (57 %) ja Outakosken osakaskunnassa (54%).

Omistajien kotipaikkaa voidaan tarkastella myös yksittäisen tilan tasolla. Tällöin omistajat voivat olla kokonaan paikkakuntalaisia sekä kokonaan tai osittain ulkopaikkakuntalaisia. Lisäksi osa tiloista kuuluu kuolinpesille, jolloin eri tahoilla asuvien omistajien kotipaikkaa ei tiedetä, eikä usein myöskään tunneta kaikkia omistajia.

Tilakohtaisesti tarkasteltuna osuusluvusta yksinomaan paikkakuntalaisomistuksessa olevilla tiloilla on 42 % ja yksinomaan ulkopaikkakuntalaisomistuksessa olevilla tiloilla 35 %. Kumpiakin näitä omistajaryhmiä sisältävillä tiloilla on 9 % osuusluvusta. Kuolinpesillä osuusluvusta on 14 %, mutta omistuksen jakautumista omistajittain ei tiedetä ennen kuin kuolinpesä jaetaan. Myös tässä tarkastelutavassa osuudet vaihtelevat paljon osakaskunnasta toiseen. Sekä paikkakuntalaisten että ulkopaikkakuntalaisten omistamien tilojen omistusosuus on erityisen korkea Utsjoen kirkonkylän osakaskunnassa ja kuolinpesien Nuorgamin osakaskunnassa, mikä viitannee paikkakuntalaislähtöisen omistuksen suureen määrään.

Kalastussäännön mukaiset kalastusluvat

Suomen ja Norjan välisen kalastussopimuksen (sopS 41/2017) liitteenä olevan kalastussäännön 4 §:ssä on lueteltu 4 kalastuslupaluokkaa, joiden perusteella rajajokiosuudella saa kalastaa. Yksi lupaluokka on Yleinen paikkakuntalaislupa, joka oikeuttaa kalastukseen kaikilla kalastussäännössä sallituilla pyyntimuodoilla, tietyin kalastussäännössä määritellyin rajoituksin, sekä kalastusoikeuden kansallisesti määräytyvän laajuuden rajoissa. Yleisen paikkakuntalaisluvan ostamiseen Suomessa ovat oikeutettuja Tenojoen vesistön jokilaaksoissa vakinaisesti asuvat kalastusoikeuden haltijat. Yleinen paikkakuntalaislupa on voimassa koko kalastuskauden.

Toinen lupaluokka on Paikkakuntalaisen vapakalastuslupa, joka oikeuttaa kalastukseen vavalla ja vieheellä rannalta sekä veneestä tietyin kalastussäännössä määritellyin rajoituksin. Paikkakuntalaisen vapakalastusluvan ostamiseen Suomessa ovat oikeutettuja Tenojoen vesistön jokilaaksoissa vakinaisesti asuvat henkilöt, jotka eivät välttämättä ole kalastusoikeuden haltijoita. Paikkakuntalaisen vapakalastuslupa on voimassa koko kalastuskauden.

Kolmas lupaluokka on Venekalastuslupa, joka oikeuttaa kalastukseen vavalla ja vieheellä veneestä kalastussäännössä määritellyin ehdoin ja rajoituksin.

Neljäs lupaluokka on Rantakalastuslupa, joka oikeuttaa kalastukseen vavalla ja vieheellä rannalta kalastussäännössä määritellyin ehdoin ja rajoituksin.

Vene- ja rantakalastusluvilla tarkoitetaan matkailijalupia. Luvat lasketaan kalastusvuorokausissa, ja molempia edellä mainittuja lupia on 11 000 kalastusvuorokautta, eli yhteensä 22 000, jotka jaetaan puoliksi Suomen ja Norjan välillä. Näistä matkailukalastusluvista kalastussäännön 5 §:n mukaisesti voidaan Suomessa enintään kolmasosan suuruinen kiintiö varata muualla kuin Tenon vesistön jokilaaksoissa asuville kalastusoikeuden haltijoille.

Kalastusoikeuksien käyttömahdollisuudet riippuvat voimakkaasti omistajan asuinpaikasta. Perinnepyydysten käyttö on sallittu vain paikkakuntalaisille omistajille kalastussäännön rajoituksin 40 €/vuosi. Samoin Tenonjokilaaksoissa asuvat kalastajat ilman kalastusoikeutta saavat lisäksi kausikohtaisen vapakalastusluvan 150 €/vuosi. Kalastussäännön mukaisen kalastuskauden pituus on ollut 54 vuorokautta vapakalastuksessa. Matkailukalastusluvat maksoivat 40-90 €/vrk vuonna 2020. Erityisen lupakiintiön luvan hinta oli 5 €/vrk rantakalastuksessa ja 10 €/vrk venekalastuksessa. Vuonna 2021 lohenkalastus ei ollut sallittua millään luvalla.

Kalastussäännön 5 § mukaisen erityislupakiintiön suuruus ei ole suoraan sidoksissa ulkopaikkakuntalaisten kalastusoikeuden omistajien omistusosuuteen. Kiintiön tarkoituksena on turvata tämän omistajaryhmän kalastusoikeutta verrattuna siihen, että omistajat ovat aiemmin olleet samassa asemassa kuin matkailijat ja omistus on ollut merkityksetöntä. Ulkopaikkakuntalaisille omistajille on saatavissa ainoastaan vuorokausilupia, joiden saatavuus on sidottu omistuksen määrään. Kalastusoikeuden käyttömahdollisuus on huomattavasti rajoitetumpi kuin esimerkiksi paikkakunnalla asuvilla henkilöillä jotka eivät omista kalastusoikeutta. Omistajatiedot on kerätty, jotta erityisen lupakiintiön lupien käyttö voidaan järjestää kalastusoikeuden omistuksen määrän mukaan. Useimmille omistajille se tarkoittaa mahdollisuutta ostaa kiintiöstä vain yksittäisiä lupia.

Liite: Taulukot (2 kpl)

Tenojoen rajajokiosuus 2020, kalastusoikeus **omistajakohtaisesti** (=henkilöittäin) yhdellä tilalla voi olla monta omistajaa

	paikkakuntalainen		ulkopaikkakuntalainen		Yhteensä		ulkopaikkakuntalaisten omistajien osuus¨%	
	osuusluku	kpl omis-tajia	osuusluku	kpl omis-tajia	osuusluku	kpl omis-tajia	osuus-luvusta	luku-määrästä
INARI yhteensä	**11910**	**69**	**6182**	**263**	**18092**	**332**	**34**	**79**
Inarijoen-Skietsamjoen vesialueet	9720	9	2701	3	12421	12	22	25
Inari osakaskunnat	2190	60	3481	260	5671	320	61	81
UTSJOKI yhteensä	**45271**	**981**	**39665**	**2022**	**84936**	**3003**	**47**	**67**
Outakosken osakaskunta	12138	347	13986	826	26124	1173	54	70
Muut Outakosken alue	1028	14	1167	20	2194	34	53	59
Kirkonkylän osakaskunta	10956	354	14252	747	25208	1101	57	68
Vetsikon osakaskunta	3572	69	1980	118	5552	187	36	63
Muut Vetsikon alue	360	7			360	7	0	0
Nuorgamin osakaskunta	5173	147	4447	275	9620	422	46	65
Muut Nuorgamin alue	2378	14	927	14	3305	28	28	50
Tenon vesialueet yksittäiset tilat	9666	29	2906	22	12572	51	23	43
Kaikki yhteensä	**57181**	**1050**	**45847**	**2285**	**103028**	**3335**	**44**	**69**

Tenojoen rajajokiosuus 2020, **Tilakohtainen** kalastusoikeus. Jaottelu paikkakuntalaiset- sekaomisteiset - ulkopaikkakuntalaiset - kuolinpesät

	paikkakuntalaiset			sekä paikkakuntalaisia että ulkopaikkakuntalaisia			ulkopaikkakuntalaiset			kuolinpesät			Yhteensä	
	osuusluku	%	kpl tiloja	osuusluku	%	kpl tiloja	osuusluku	%	kpl tiloja	osuusluku	%	kpl tiloja	osuusluku	kpl tiloja
INARI yhteensä	**9484**	***53***	**45**	**480**	***3***	**8**	**5207**	***29***	**151**	**2854**	***16***	**29**	**18025**	**233**
Inarijoen-Skietsamjoen vesialueet	7858	*64*	6		*0*		2701	*22*	2	1788	*14*	1	12347	9
Inari osakaskunnat	1626	*29*	39	480	*8*	8	2506	*44*	149	1066	*19*	28	5678	224
UTSJOKI yhteensä	**34356**	***40***	**590**	**8742**	***10***	**98**	**30873**	***36***	**1058**	**11420**	***13***	**263**	**85391**	**2009**
Outakosken osakaskunta	8900	*34*	219	1660	*6*	24	12279	*46*	473	3609	*14*	106	26448	822
Muut Outakosken alue	940	*43*	11		*0*		980	*45*	16	275	*13*	3	2194	30
Kirkonkylän osakaskunta	7397	*29*	198	4954	*20*	47	10062	*40*	337	2984	*12*	87	25398	669
Vetsikon osakaskunta	3241	*58*	49	733	*13*	9	1577	*28*	68	0	*0*	3	5552	129
Muut Vetsikon alue	360	*100*	6		*0*			*0*			*0*		360	6
Nuorgamin osakaskunta	2838	*30*	79	940	*10*	14	2732	*29*	147	3052	*32*	52	9561	292
Muut Nuorgamin alue	2064	*62*	10	9	*0*	1	765	*23*	7	468	*14*	4	3305	22
Tenon vesialueet yksittäiset tilat	8616	*69*	18	446	*4*	3	2478	*20*	10	1033	*8*	8	12572	39
Kaikki yhteensä	**43840**	***42***	**635**	**9222**	***9***	**106**	**36079**	***35***	**1209**	**14274**	***14***	**292**	**103415**	**2242**